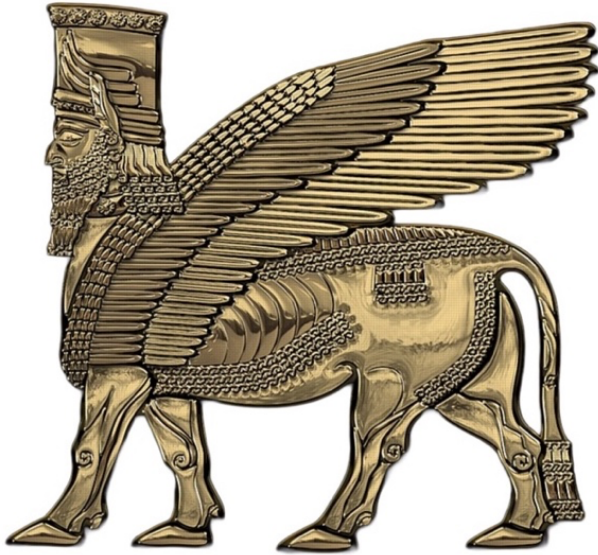

Schedu en Lamassu

Beschermers door de eeuwen heen

Hubert C. W. Hendriks

Schedu en Lamassu
Copyright Stichting Vlegel, Nijmegen
Hubert C. W. Hendriks, mei 2025
info@stichtingvlegel.nl
www.stichtingvlegel.nl

Schedu en Lamassu

“Hij zal je beschermen met zijn vleugels,
Onder zijn wieken vind je een toevlucht” (Psalm 91:4)

Een notitie voor Daniël R.G. Verheul omdat hij
‘Er stromen rivieren in de lucht’ van Elif Shafik
heeft aangeraden.

Inhoudsopgave

SCHEDU EN LAMASSU 3

SCHEDU EN LAMASSU BESCHRIJVING 5

SCHEDU EN LAMASSU BETEKENIS 7

SCHEDU EN LAMASSU OOK ELDERS VAN BETEKENIS 8

1	ZOWEL MANNELIJK ALS VROUWELIJK	8
2	IN GEBEDEN	9
3	OPENBARING	10
4	STERKE SYMBOOLTAAL	11

(The Metropolitan, stier met vijf poten)

In 'Er stromen rivieren in de lucht' van Elif Shafik duikt op meerdere plaatsen een Lamassu op. Lamassus spelen in het boek een belangrijke rol. De moeite waard om even te verwijlen bij dit gevleugelde wonderlijke wezen dacht ik zo.

Schedu en Lamassu beschrijving

Lamassu is een bekender woord dan Schedu maar toch hebben we het over hetzelfde wezen. De gebruikelijke beschrijving is een gevleugelde stier met een mensenhoofd. In plaats van de stier wordt ook wel een leeuw gebruikt. Bij veel beeltenissen heeft het wezen drie voorpoten.

Die beide namen voor hetzelfde bovennatuurlijk wezen hebben een geschiedenis. Het mythische wezen komt uit de Mesopotamische en Perzische mythologie. Lamassu is dan meer Perzisch¹ en Schedu meer Akkadisch², een Semitische taal.

De Schedu of Lamassu is ontstaan tijdens het Babylonische Rijk (1800 -539 v.C.) binnen Mesopotamië. Van 800 – 609 v.C. werd dit rijk een onderdeel van het grote Assyrische Rijk. De grootste bloeiperiode is onder Assurbanipal (669-627 v. C.), de tijd waar 'Er stromen rivieren in de lucht' mee begint. Oorlogen en wisselingen van heerschappijen zijn helaas de geschiedenis niet vreemd. Tijdens de veroveringen en overheersing door koning Cyrus II ontstaat vanaf 539 v.C. het enorme Perzische Rijk.

¹ Het Perzisch is een van de oudst gedocumenteerde talen ter wereld. De oudst bekende voorbeelden van deze taal stammen uit de 6e eeuw voor Christus. Het is nu de officiële taal van Iran (Perzië), Afghanistan en Tadzjikistan.

² Het Akkadisch is een Oost-Semitische taal. Het is eigenlijk een verzamelnaam voor het Babylonisch (de taal van de Babyloniërs) en het Assyrisch (de taal van de Assyriërs). Het Babylonisch en het Assyrisch werden geschreven in spijkerschrift, dat van de Sumeriërs overgenomen werd. Het spijkerschrift maakte daardoor een ontwikkeling door.

Door al die eeuwen heen bleef het wonderlijke mythische wezen bestaan. Van oorsprong was Lamassu een meer vrouwelijke godheid als Schedu werd het een meer mannelijke godheid maar in diverse teksten worden de namen door elkaar en met elkaar gebruikt. Waarover later meer.

Bij de grote overgebleven monumentale Lamassus komt de stier vaker voor dan de leeuw. Omdat het een mythisch wezen als zodanig is behoeft deze goddelijke creatuur eigenlijk geen uitleg. Desalniettemin worden Schedu en Lamassu vaak beschreven waarbij de stier staat voor lijfelijke kracht, de adelaarsvleugels voor zowel vrijheid als bescherming en het mensenhoofd voor denkkraft of intelligentie. Helemaal onbegrijpelijk is dat niet. Als leeuw geldt overigens hetzelfde als bij de stier met een kleine nuance naar majesteit en moed.

Schedu en Lamassu zien we met hun indrukwekkende uitstraling regelmatig als enorme monumenten rechts en links bij toegangen tot een stad of een paleis. Het zijn symbolische beschermers. Als kleine votiefbeelden komen ze ook voor.

Overigens zijn creaturen met vleugels in allerlei gedaanten te vinden in de diverse religies. Zo zijn engelen en engelbewaarders in de christelijke cultuur een bekend verschijnsel.

Het meest opvallende trekje van een Lamassu is dat hij vaak vijf poten heeft. Dit kan een artistieke vondst zijn zodat je vanuit diverse kijkrichtingen steeds vier poten ziet. Erlangslappend zie je bovendien meer dynamiek omdat de poten uit elkaar staan. Is het daardoor enigszins angstaanjagend?

Schedu en Lamassu betekenis

De Lamassu is geen godheid maar wel als hemels wezen een assistent van de goden.

Van oorsprong heeft een Lamassu een rol als bemiddelaar van de ‘verheven gebieder, koning van hemel en aarde en koning van de goden’ de staatsgod Mardoek. De Lamassu staat dan voor een voortdurend aanwezige soort van vrouwelijke bescherming, goed vergelijkbaar met de traditionele opvatting over engelen in de christelijke cultuur.

Op den duur wordt het allemaal mannelijker en wordt de Lamassu meer een beschermer van de staat en het gezag. Soms is de Lamassu gewoon helemaal mannelijk geworden en gaat de vrouwelijke variant apsasu heten. Maar Schedu blijft ook gebruikt worden.

Schedu en Lamassu krijgen een dubbele functie. Enerzijds zorgen zij voor

geluk en voorspoed, anderzijds zijn ze verantwoordelijk voor bescherming tegen on-

heil en kwaad. Het gaat vooral om de beschermende rol van persoonlijke goden of beschermgeesten. Hoewel zij aanwezig zijn in het huis, kunnen zij angst niet geheel wegnemen.³ Er zijn dan ook enige gebeden overgebleven waarin Schedu en Lamassu samen aangeroepen worden:

“Moge de goede Schedu, de goede Lamassu zich in zijn lichaam vastzetten.”

“Moge de goede Schedu en de goede Lamassu je altijd terzijde staan.”

Schedu en Lamassu vallen samen als beschermers ter rechter- en ter linkerzijde, zoals we dat ook in het groot bij de paleizen en toegangspoorten zien.

³ Uit ‘Onheil dat voorbijgaat’ Gerrit Vreugdenhil

(Uit Khorsabad)

Schedu en Lamassu ook elders van betekenis

1 Zowel mannelijk als vrouwelijk

Het zowel mannelijke als vrouwelijke van de Lamassu intrigeert me. In nogal wat kosmogonie gaat men bij de schepping van de mens uit van een androgyn wezen van waaruit man en vrouw ontstaan. Van oorsprong een samengaan van 'zij' en 'hij'.

In Genesis wordt een androgyn Adam beschreven: *“En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep hij hem; man en vrouw schiep hij hen.”* (400 v.C.)

In Symposium van Plato kennen we de dialoog waarbij wordt beschreven hoe de eerste mensen zowel mannelijk als vrouwelijk waren. Omdat hun geestkracht zo groot was besloten de goden om dat wezen in tweeën te klieven.

Het in mensen aanwezige zowel mannelijke als vrouwelijke is tot op de dag van vandaag een aandachtspunt en gespreksonderwerp.

2 In gebeden

In gebeden van diverse godsdiensten zien we parallellen met de beschermende rol van Lamassu. Gerrit Vreugdenhil ziet onder andere een relatie met Psalm 91. Ik heb me daar door laten inspireren en de volgende tekst zou zo maar op een Mesopotamisch spijkertablet hebben kunnen staan met fragmenten uit Psalm 91.

3Hij bevrijdt je uit het net van de vogelvanger

...

*4Hij zal je beschermen met zijn vleugels,
onder zijn wieken vind je een toevlucht,*

...

5De verschrikking van de nacht hoef je niet te vrezen,

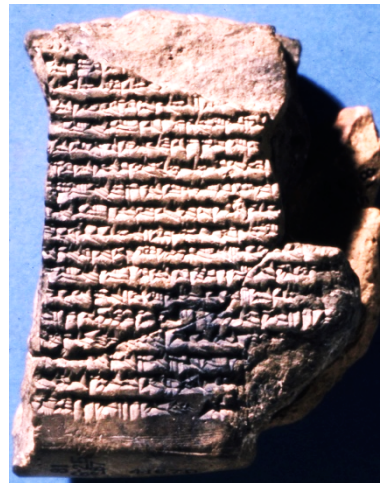
...

*7Al vallen er duizend aan je linkerzijde
en tienduizend aan je rechterhand,
jou zal niets overkomen.*

....

*11Zijn engelen geeft Hij opdracht
over je te waken waar je ook gaat.*

*12Op hun handen zullen zij je dragen,
je zult je voet niet stoten aan een steen.*

Gebed in Spijkerschrift

3 Openbaring

Zelf bedacht ik me ook dat een passage uit het boek Openbaring zoveel invloed heeft gehad op de latere beeldsymbolen van de evangelisten. Schedu en Lamassu als eenheid zijn overgenomen.

Het eerste wezen zag eruit als een leeuw en het tweede als een jonge stier; het derde had een gezicht als een mens en het vierde leek een vliegende adelaar. (Openbaring 4:7)

4 Sterke symbooltaal

De symbolen van stier, leeuw en adelaar zijn door de geschiedenis heen veelvuldig gebruikt op wapens en afbeeldingen om kracht, vrijheid en macht te benadrukken. Een Lamassu in je huis als bescherming is nog niet zo'n gek idee.

(Museum Berlijn als leeuw met vijf poten)

Geschreven voor Daniël omdat hij me heeft gewezen op het boek.

Nijmegen 5 mei 2025

Hubert Hendriks

Het lezen van het boek 'Er stromen rivieren in de lucht' van Elif Shafik maakte Hubert Hendriks enthousiast om het boek aan velen aan te raden. De diverse verhaallijnen vindt hij behalve boeiend ook heel leerzaam om nog eens extra 'leren van de geschiedenis' te relativeren. De Lamassu uit het boek intrigeerde hem extra, vandaar deze notitie.

